

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 31.

Torsdagen den 3 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Anställdes de sedan gårdagens sammanträde återstående gemensamma omröstningar enligt de i Stats-Utskottets memorial N:is 37 och 38 föredragna voteringspropositioner, rörande åtskilliga frågor, i hvilka Kamrarne stannat i olika beslut; och gjordes dervid början med

*Gemensamma
voteringar.*

16:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 37, punkt. 14:o)

Den, som vill, att, i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad, för år 1885 anvisas ett *extra* anslag af 200,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning blifvit på det sätt af Riksdagen bifallen, att till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad för år 1885 anvisas ett *extra* anslag af 100,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkningsning och utföll omröstningen med 56 Ja och 138 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-

Gemen-
samma
voteringar.
(Forts.)

maren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 40 Nej,
hvadän, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller..... 56 Ja och 138 Nej,
sammanräkningen visar..... 149 Ja och 178 Nej;
Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

17:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 37, punkt. 15:o.)

Den, som vill, att till anskaffning af fälttelegrafmateriel på extra-
stat för år 1885 anvisas ett belopp af 24,700 kronor röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts framställning om anslag till fält-
telegrafmateriel icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd
och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,
att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jem-
väl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkn-
ning och utföll omröstningen med 51 Ja och 145 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, en-
ligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 40 Nej,
hvadän, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller..... 51 Ja och 145 Nej,
sammanräkningen visar..... 144 Ja och 185 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

18:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 37, punkt. 16:o.)

Den, som vill, att till uppförande af byggnader å skjutfältet vid
Marma för år 1885 anvisas ett extra anslag af 60,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning på det sätt af Riksdagen bifallits, att till uppförande af en barack, ett stall-skjul och en förrådsbyggnad jemte de båda förstnämnda byggnadernas förseende med nödiga inventarier på extra stat för år 1885 anvisas ett belopp af 35,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkn-ning och utföll omröstningen med 48 Ja och 147 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med 88 Ja och 45 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller.....	48 Ja och 147 Nej,
sammanräkningen visar.....	136 Ja och 192 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

19:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 37, punkt. 17:o.)

Den, som vill, att till byggnader för en trängbataljon må beviljas 273,000 kronor, samt deraf till utgående på extra stat under år 1885 anvisas ett belopp af 100,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har ifrågavarande anslag icke blifvit af Riksdagen beviljadt.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkn-ning, och utföll omröstningen med 64 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med 100 Ja och 33 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller.....	64 Ja och 133 Nej,
sammanräkningen visar.....	164 Ja och 166 Nej;

*Gemen-
samma
voteringar.*
(Forts.)

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

20:de omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 38, punkten 1:o).

Den, som vill, att Riksdagen, under vilkor, att Stockholms stad under tre år från den 1 Juli 1884 med ett belopp af 50,000 kronor om året deltagar i kostnaden för de Kongl. teatrarne verksamhet, *dels* medgifver att teatrarne verksamhet å så väl den stora som den dramatiska teatern får fortgå i tre spelår, räknadt från den 1 Juli 1884, *dels* för sådant ändamål uppför till oförändradt belopp det till Kongl. teatern i nu gällande riksstat anvisade ordinarie anslaget å 60,000 kronor, *dels ock* på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts begäran om anslag å extra stat för år 1885 till de Kongl. teatrarne, att till Kongl. Maj:ts förfogande ställes ett kreditiv å högst 15,000 kronor, att användas endast i den mån anslaget å ordinarie stat samt Hans Maj:ts Konungens bidrag till teatrarne tillika med Stockholms stads tillskott och teatrarne öfriga inkomster icke förslå till bestridande af teatrarne utgifter; dock med vilkor jemväl, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke må för de Kongl. teatrarne användas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, med afslag å Utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit denna framställning oförändrad i nämnda del.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 135 Ja och 58 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ... 40 Ja och 93 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	135 Ja och 58 Nej,
sammanräkningen visar	175 Ja och 151 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:
Första Kammarens protokollsutdrag N:o 130 och
Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 7.

§ 3.

Till fortsatt handläggning företogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 15 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, dervid i ordningen först förekom

Punkten 13.

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att provinsialläkare måtte ega att vid fyllda 60 år och efter 30 års tjenstgöring i statens tjenst afgå derifrån med pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor;

hvarjemte af Herr *A. Hedin* i en inom Andra Kammaren väckt motion hade yrkats, att Riksdagen behagade på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts proposition om provinsialläkarnes pensionering, att åldersbestämmelserna ändrades till femtiofem lefnads- och tjugufem tjenstår.

Utskottet hade under *mom. a)* af förevarande punkt hemställt, att hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmälts dels af Herrar Grefve *G. Sparre*, *L. W. S. Lothigius*, *L. M. Nordenfelt*, Friherre *G. Tamm*, *R. Törnebladh* och *B. Rääf*, och dels af Herr Grefve *S. Lagerberg*, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i fråga om pensionsbeloppet, men till Herr Hedins motion i fråga om de till grund för pensioneringen liggande åldersbestämmelser.

Efter föredragning af Utskottets ofvanberörda hemställan anförde:

Herr Key: Både på Kongl. Maj:ts proposition och motionärens, Herr Hedin, framställning rörande ordnandet af provinsialläkarnes pensionering har Stats-Utskottet endast ett bleklagdt nej till svar. Såsom skäl härför anføres först, att det synes Stats-Utskottet betänkligt, att pension till provinsialläkare bestämmes till högre belopp än lönen, och sedan, att de nämnda läkarnes tjensteåligganden böra närmare än nu är förhållandet blifva bestämda, innan pensionsfrågan ordnas. Genom det förstnämnda skälet jäfvar Stats-Utskottet hvad Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet anført till statsrådsprotokollet, hvari han dock med exempel, hvilkas giltighet icke kunna förnekas, visar, att man redan förut för vissa tjenstemän, såsom förste landtmätare och häradshöfdingar, satt pensionerna högre än lönerna. Detta, mine herrar, har man gjort med billig hänsyn dertill, att desse tjenste-

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

män, då de frånträda sina befattningar, äfven förlora en hel del extra inkomster, som med deras tjensteutöfning stått i mer eller mindre omedelbart sammanhang. Om dessa skäl ansetts giltiga för att sätta sagda tjenstemäns pension högre än deras lön, så synes det mig som om Kammarens ledamöter borde vara villiga att medgifva deras giltighet i ännu större grad i fråga om provinsialläkarne. Vid föregående debatten i fråga om reglering af provinsialläkarnes löner har ju alltid här i Kammaren, såsom skäl för de mindre lönernas bibehållande tills vidare, anförts, att provinsialläkarne, genom de rika tillfällen de hafva till enskild praktik, i högst väsentlig mån kunde förbättra sina inkomster. Men, mine herrar, när provinsialläkaren, utsliten och förbrukad, lemnar sin tjenst och sitt verksamhetsfält i andra händer, lemnar han ju också dessa extra inkomster och blir i afseende på sitt lifsuppehälle reducerad till sin pension! Har då i det föreliggande förslaget pensionsbeloppet ställts för högt? Det tror jag icke vara händelsen. Chefen för Ecklesiastikdepartementet yttrar i det afseendet i sitt anförande till statsrådsprotokollet bland annat: "Ingen statens tjenare, på hvars bildning ställas sådana anspråk och hvars tjenstgöring är af sådan vikt, torde hafva en så otillfredsställande pension som provinsialläkaren." Och, mine herrar, man får bekräftelse på sanningen häraf redan vid en jemförelse med de pensionsbelopp, som utgå till landssekreterare och landskamrerare, och hvilka pensioner utgöra 4,500 kronor, för att nu icke tala om härads höfdingarnes pensioner, hvilka utgå med 5,000 kronor, eller med 500 kronor mera än deras lön. En provinsialläkares pension utgör för närvarande 2,500 kronor och föreslås nu till 4,000 kronor. Man må hafva hvilken uppfattning som helst om vigten och betydelsen för samhället af stats-tjenarnes lifsgerning på deras olika verksamhetsfält. Men nog får man väl i fråga om provinsialläkarne, med billig hänsyn till den dryga och dyra bildningskurs de måste genomgå, den korta förvärfstid de hafva samt arten af deras livsverksamhet, medgifva, att de böra ställas åtminstone i jemförelse med de tjenstemän, jag nyss nämnde. Detta i fråga om det första af Stats-Utskottets skäl.

Hvad angår det andra skälet, att frågan om provinsialläkarnes pensionering icke bör afgöras, förrän deras tjensteåligganden blifvit närmare bestämda, så finner jag det vara, om möjligt, ännu mindre hållbart än det första. Ty då en provinsialläkare erhållit pension, har han ju icke längre några tjensteåligganden af hvad slag det vara må. Hvad betyder då detta, att deras tjensteåligganden skola närmare bestämmas? Det kommer ju den pensionerade provinsialläkaren icke det ringaste vid!

Af statsrådsprotokollet inhemtas dessutom, att det helt säkert ännu kommer att åtgå lång tid innan den nya, länge i utsigt ställda instruktionen för provinsialläkarne kan utfärdas. Detta måste jag på det lifligaste beklaga, icke så mycket ur provinsialläkarnes synpunkt, som icke dess mer ur den allmänna helsovårdens intresse, hvilken är i stort behof af de förbättringar, för hvilka jag hoppas den nya instruktionen skall bana väg.

Jag vill här icke närmare ingå på detta. Jag vill blott starkt

framhålla såsom min mening — för hvilken mening jag finner stöd såväl i Medicinalstyrelsens upprepade utlåtanden som ock i Departementschefens anförande i ämnet — att provinsialläkarne ej böra, under den obestämbara tid, som kan åtgå, innan en ny instruktion hinner att utfärdas, kvarhållas vid den låga och otillräckliga pensionering, som nu består dem. Ty till följd af pensionernas ringa belopp rent af tvingas provinsialläkaren att stanna kvar vid tjensten långt efter den tid, då han förmår, på sätt som vederbör, fylla de kraf, som hans ansvarsfulla värf på honom ställer. Jag tror också derfore, att ordnandet af pensionsfrågan berör samhällets intressen fullt ut lika mycket som provinsialläkarnes. Då jag således icke anser de skäl goda eller ens hållbara, som Utskottet anført för afslag, ber jag få öfvergå till de förslag rörande villkoren för pensions erhållande, som nu föreligga. Dessa villkor äro enligt Kongl. Maj:ts proposition fyllda 60 lefnadsår och 30 års tjenstgöring i statens tjenst. Hvad innebär detta? Jo, hvad den förra siffran beträffar, att provinsialläkarne i allmänhet skulle komma i åtnjutande af pension först 2 år efter sin död. Ty då den utredningen icke låter tillbakavisa sig, att provinsialläkarnes medelålder vid deras död är 57,7 år, kunna de, enligt det Kongl. förslaget, i allmänhet icke erhålla pension medan de ännu äro i lifvet. Redan år 1862 framhöll dåvarande Sundhetskollegium, att en provinsialläkare till följd af arten af hans verksamhet blir vid eller kort efter 50 år allt mindre och mindre lämplig och skicklig att utöfva tjensten, och att han efter 55 år icke bör föranlätas att vid tjenstgöringen kvarstå. Att vår högsta medicinska myndighet i landet, den i förvarande fråga mest kompetenta, ja kanske ensamt kompetenta myndigheten, enär den ensam är rätt förtrogen med samtliga provinsialläkarnes verksamhet, icke sedermera ändrat uppfattning, torde bäst bevisas deraf, att nuvarande Medicinalstyrelse under olika chefer framhållit i sina skrivelser de senaste fyra åren alldeles samma uppfattning och må hända uttalat den kraftigare än förut. Dervid har blifvit framhållet, att inga statens tjenstemän så fort utslitas som provinsialläkarne, att man inom andra områden ansett det vara af allmänt intresse påkalladt, att icke tjenstemän kvarhölles vid sin tjenst längre, än att de kunna med oförminskade kropps- och själskrafter på ett tillfredsställande sätt sköta tjensten, detta bevisas deraf, att man bestämt pensionsåldern för kompanichefer till 50 år och för regementsofficerare till 55 år. Pensionsåldern för bataljonsläkare och bataljonsveterinärer har jemväl fastställts till 55 år. Ja, jag tror att en folkskolelärare är berättigad till pension äfven vid 55 års ålder. Allt hvad jag anført talar på det bestämdaste för en nedsättning i pensionsåldern för provinsialläkarne till 55 år. Då jag likväl är fullt medveten om, att ett dylikt förslag inom denna Kammare icke har någon utsigt för sig att vinna bifall, vill jag icke yrka på bifall till detsamma, utan skall fasthålla vid den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna åldern 60 lefnadsår, huru olämplig och obillig denna höga åldersgräns än må vara. Fasthålla vi nu vid dessa 60 lefnadsår, så låtom oss se till, huru det ställer sig med det andra villkor, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller de 30 tjenståren. Om vi göra en be-

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)

räkning, grundad på statskalenderns uppgifter om tiden för provinsialläkarnes tillträde till sina tjänster, ställa sig förhållandena så, att detta tillträde i allmänhet sker vid 37,11 år. Den beräkningen är dock, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet också i Första Kammaren anmärkt, icke alldeles "juste".

I själfva verket hafva nemligen provinsialläkarne till största delen åtminstone, innan de tillträdit sina ordinarie befattningar, redan haft förordnanden å dylik tjänst eller ock innehaft andra förordnanden, hvilka de få räkna såsom meriter på ifrågavarande bana. Tagas dessa förordnanden med i beräkningen, såsom man med stor noggrannhet gjort i en offentliggjord skrift, så ställa sig förhållandena något annorlunda, och $35\frac{1}{2}$ års ålder blir då den medelålder, från hvilken en provinsialläkare räknar sina tjänstår. Detta är sålunda den faktiska åldern. Räkna vi nu till denna de 30 tjänståren, finna vi, att dessa tjänstemän i medeltal först vid 65 års ålder skulle erhålla pension, d. v. s. ungefär 7 år efter den tid deras ben efter all sannolikhet vittrat i grafven. Om vi nu lemna medelsiffrorna och se efter, huru det faktiskt förhåller sig med de nuvarande 132 provinsialläkarnes utsigter att under de föreslagna villkoren uppnå pensionsåldern, finner man, att af dem endast 15 eller 11 procent, om de lefde så länge, skulle blifva pensionsberättigade vid 60 års ålder, men, då de notoriskt dö två år dessförrinnan, är det endast 5 å 6 procent, som skulle uppnå den åldern och erhålla pension. Antaga vi, att alla provinsialläkarne lefva, tills de uppnått det åldersmått, man för deras pensionering uppställt, skulle 34 procent uppnå pensionsåldern mellan 61 och 65 år och först vid fyllda 65 år skulle sålunda 46 procent eller nära halfva antalet hafva nått målet. Mellan 65 och 70 år komma ytterligare 29 procent och först såsom urgamla gubbar mellan 71 och 88 år skulle de återstående 25 procenten hafva uppfyllt villkoren för erhållande af statspension.

Af dessa statistiska siffror, som af ingen lärer kunna jäfvas, synes huru välgrundadt Medicinalstyrelsens och motionärens förslag varit, att nedsätta antalet tjänstår till 25 och, på sätt nämnda styrelse föreslagit, tjänståren såsom provinsialläkare till 20 år.

Det yrkande, jag sålunda vill upptaga, är att lefnadsåren måtte bestämmas till 60 och tjänståren till 25 för beviljande af pension till provinsialläkare.

Det blir i sanning ej mycket betungande för statskassan, om de villkoren bifallas. Mera än halfva antalet har ju redan långt före de 60 åren uppgjort alla sina räkningar med verlden och af de öfverlevande skall det stora flertalet hafva framför sig ett större eller mindre antal lefnadsår, innan de blifva pensionsberättigade, och under sträfvandet derefter skall den ene efter den andre med sig själfven få sina anspråk nedmyllade i jorden.

På grund af hvad jag nu anført, ber jag få tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den förändring, som redan i Första Kammaren, efter hvad jag tror, utan votering blifvit bifallen, nemligen att rätten till pension skall tillkomma provinsialläkare vid fyllda 60 år och

efter 25 års tjenstgöring i statens tjenst, deraf 20 såsom provinsialläkare.

Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)

I detta anförande instämde Herrar *Fredenberg, Schenström, Markstedt, Arwidsson, Wennérus, Angel, Beijer, Ljungman, J. Andersson* i Knarrevik, *Cöster, Sandström, Borg, Bokström* och *Lindgren*.

Vidare yttrade

Herr Friherre Stackelberg: Jag skall först, i afseende å föredragningssättet, anhålla om proposition derom, att båda momenten *a* och *b* under den nu föredragna punkten 13 måtte föredragas och behandlas samtidigt.

Sedan med anledning häraf *mom. b*, deri Utskottet hemställde att jemväl Herr Hedins motion icke måtte vinna Riksdagens bifall, blifvit uppläst, lemnades ordet åter till

Friherre Stackelberg, som nu anförde: Jag skulle kunnat inskränka mig till att i alla delar instämma med Herr Key, som nyss hade ordet, derest vi icke skilde oss åt i en väsendtlig punkt, nemligen i fråga om sjelfva yrkandet. Hela hans motivering gick ut på yrkande om bifall till motionärens förslag, men det oaktadt stannade han vid ett lindrigare. Jag kan icke förstå annat, än att det vore fullt rättvist att bevilja provinsialläkarne pensionsrätt vid 55 års ålder lika väl som bataljonsläkarne, och skall därför på de skäl, som blifvit anförda så väl i statsrådsprotokollet och af motionären som nu senast af den näst föregående talaren, anhålla att få yrka bifall till motionärens förslag.

I detta anförande instämde Herrar *af Trolle, J. Johansson* från Stockholm, *Lindmark* och *Trybom*.

Herr Liss Ol. Larsson: Då jag inom Utskottet biträdt det resultat, hvartill Utskottet kommit, och Utskottets skäl icke äro så omfattande, så ber jag nu få tillägga något till hvad Utskottet redan anført, på samma gång jag äfven, med åberopande af dessa Utskottets skäl, kommer att yrka bifall till Utskottets förslag.

Det vore visserligen mycket angenämt och vackert att kunna lemna ökade pensioner och på samma gång göra afkortning i tjensttiden, men manne man också icke bör något tänka på, hvarifrån man skall taga medel till allt detta. Jag tror, att en ökad pensionering och en afkortad tjenstetid icke alls här äro behöfliga, jag tror nemligen — och derom vittnar också erfarenheten — att de läkare, som äro dugliga och framför allt visa sig så menniskovänliga, att folk vilja och våga besöka dem, kunna bereda sig så stora inkomster, under det de utöfva sin praktik, att de icke behöfva någon pension. De läkare åter, hvilka äro mindre dugliga och dertill så inhumana, att folk icke ens törs besöka dem, och som icke kunna förvärfva sig någon

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

så stor inkomst på praktik, äro deremot väl i behof af pension vid tidig ålder och framför allt i behof af en stor pension, men dessa läkare äro icke värda att få någon pension. För min del åtminstone är jag alldeles bestämdt af den meningen, att de provinsialläkare, hvilkas duglighet är så ringa eller hvilkas sätt emot de besökande är sådant, att de icke kunnat få någon praktik och derigenom inkomster under sin tjenstetid, icke äro värda att erhålla ökad pension, åtminstone vill jag icke gifva dem sådan, och att åter de, som äro dugliga, kunna, som sagdt är, under sin tjenstetid förskaffa sig så stora inkomster, att de, när de blifvit gamla och icke längre kunna sköta sin praktik, icke behöfva någon större pension än den, hvartill de enligt redan befintliga stadganden erhållit rätt. Förhållandet med läkarne är dessutom helt annat än förhållandet med andra statens tjenstemän. Sedan de senare en gång fått sin fullmakt, uppbära de nemligen sin lön och komma till sin pension utan afseende å deras större eller mindre duglighet. Den mest duglige och mest nitiske i tjensten kan ej få större lön än den sämste i samma tjenstegrad. Men med provinsialläkarne eger det förhållande rum, som man väl kunde önska få tillämpadt äfven på andra områden, om det vore möjligt — att de, som besitta större duglighet kunna bereda sig större inkomster än de, hvilka äro mindre dugliga och framför allt ovänliga mot dem, som vilja anlita dem. Om vi jemföra dessa läkare med en professor vid universiteten, så befinnes, att af denne, med en pension på 4,500 kronor, fordras längre tjenstetid än här föreslagits för provinsialläkarne; och jag kan icke finna, att det vore riktigt att låta provinsialläkarne mycket tidigare komma i åtnjutande af en pension, som i det närmaste motsvarar professorernas, ehuru desse senare så väl hvad lärdom som duglighet beträffar böra vara ett strå hvassare än en provinsialläkare, och hvilkas inkomst i många fall är inskränkt till lönen. Det är visserligen sant, hvad som här uppgifvits, att läkarne hafva att genomgå en mycket dyrbar och långvarig kurs; men å andra sidan är det också förhållandet, att en ung läkarekandidat, som icke aflagt fullständig examen, således icke licentiatexamen, kan redan förut bereda sig ganska stora inkomster genom förordnanden. Jag känner läkaredistrikt, der ordinarie läkaren af sjuklighet varit förhindrad att sköta sin tjenst eller en del af sin tjenst. Dessa ordinarie provinsialläkare hafva icke haft synnerligt stora inkomster, beroende dels af sjukdom, dels af andra omständigheter, som jag här icke vill närmare beröra; men de, som haft förordnande att sköta hela eller en del af tjensten och ännu icke tagit fullständig examen, utan blott äro medicine kandidater, hafva kunnat förskaffa sig inkomster jemförliga nära nog med ett statsråds. Dessa som längre eller kortare tid skött tjensten hafva derunder förvärfvat så mycket medel, att det räckt till för den fullständiga examens afläggande.

Jag begriper icke, hvart det till slut skall taga vägen, om man så här skall afkorta tjenstetiden och lefnadsåren för pensions erhållande och ändå öka pensionsbeloppet. Det blir väl så till slut, att man får lofva tjenstemännen, att de skola få pension redan vid tjenstens tillträädande. För min del anser jag dock, att man får i detta

fall lof att vara aktsam. Här i Kammaren finnas många som äro 55 år gamla, men jag tror icke det finnes en enda, som icke är vid fulla krafter och kan sköta sina göromål? Jag tror således, att Utskottets förslag kan med godt samvete bifallas; åtminstone skall jag utan alla betänkligheter yrka på och rösta för bifall till detsamma.

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

Häruti instämde Herrar *Lasse Jönsson, Magn. Jonsson, Carl Johansson, J. Andersson* i Jönvik, *Bergström, Norén, Smedberg, P. Pehrsson* i Norrsund och *Nils Nilsson* i Wrångebol.

Herr Hedin: Herr Talman! Den näst föregående ärade talaren har hemställt till Kammarens öfvervägande, hvar ifrån man slutligen skall taga medel, om man fortgår på banan att inskränka villkoren för åtnjutande af pensionsrätt. Men med särskild hänsyn till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag får jag säga, att detsamma icke skulle leda till värre utgifter för nästa år, så vidt jag är väl underrättad — och detta torde Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet kunna konstatera — än till 4,000 å 5,000 kronors förhöjning af denna del af pensionsstaten; och, äfven om man skulle förutsätta antagandet af den jemkning af Kongl. Maj:ts proposition, som jag tagit mig friheten ifrågasätta, så skulle statens utgifter för pensionering af provinsialläkarne icke blifva synnerligen mycket ökade.

Den ärade talaren förmenade, att provinsialläkare, som voro skicklige och skötte sig väl, kunde bereda sig så stora inkomster, att de icke blefve i behof af någon pension. Till svar derpå ber jag få erinra om några faktiska förhållanden, hvilka jag meddelade för ett par år till baka; jag hänvisar till ett min då afgifna motion i ämnet till Stats-Utskottet åtföljande utdrag af 1879 års taxeringslängder öfver inkomstbevilningen, enligt hvilket utdrag den sammanlagda inkomsten af tjänst och yrke för mer än halfva antalet af provinsialläkarne icke steg till mera än mellan 2,000 och 4,000 kronor.

Vidare sade den ärade talaren, att en del läkare icke skötte sig och icke bemötte den allmänhet, som behöfde deras tjänster, på ett sådant sätt, att de voro värda att af staten erhålla någon pension alls. Jag behöfver väl icke erinra den skarpsinnige och betänksamme ledamoten derom, att, när det gäller att reglera pensionsförhållandena för en så betydlig corps som provinsialläkarecorpsen, hvilken räknar öfver 130 medlemmar, det väl icke går an att utgå från mer eller mindre sällsynta undantagsfall, och låta det stora flertalet i sin tjänst nitiske och skicklige män sota för hvad ett ringa fåtal inom corpsen förbrutit.

Den ärade talaren har vidare anfört exempel på, att en ännu icke utexaminerad läkare eller medicine studerande skulle kunna genom förordnande bereda sig ett statsråds inkomster. Ja, här gäller väl i ännu högre grad, att detta är ett undantagsförhållande, som står helt och hållet ensamt, och jag öfverlemnar åt honom sjelf att taga i öfvervägande, hvilka konklusioner med afseende på provinsialläkarnes pensionsförhållanden man deraf kan draga. Likaså borde han besinna, att, om än en ung man under studietiden skulle genom förordnanden kunna förvärfva sig inkomster, han på samma gång måste försena

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.*
(Forts.)

sina studiers afslutande och derigenom vid ännu senare ålder än i allmänhet är förhållandet erhålla en tjänst, som för honom grundlägger pensionsrätt.

”Hvart skall det taga vägen“, sade den ärade talaren, ”om man fortgår i den riktningen att oupphörligt nedsätta pensionsåldern?“ Det hade varit mera skäl för talaren på dalabanken att göra denna anmärkning för några dagar sedan, då man nedsatte pensionsåldern för direktören och lärarne vid Musikaliska Akademiens konservatorium till tjugu tjänstår. Man må nu tänka om detta lärarekall hvad man vill, men vid jemförelse med provinsialläkares ansträngande verksamhet får det väl stå tillbaka för detta senare.

Jag skall vidare, Herr Talman, anhålla att få göra ett litet berigtigande i min motion. Jag har der råkat att säga, hvilket ock Stats-Utskottet anført öfverst å sidan 18, att ”de 1840—1860 aflidne 77 provinsialläkarnes medelålder vid döden var 57,9. Här bör i stället läsas: 1840—1869, hvaraf äfven följer att å nästa rad, der det talas om en tjuguårs- och en fyratioårsperiod, man bör läsa: en trettio- och en fyratioårsperiod. Om detta än icke inverkar på sjelfva saken, så har jag dock velat erkänna misstaget.

Emellertid skall jag icke vidhålla mitt i motionen framställda förslag, utan i likhet med den talare, som öppnade debatten, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den jemkning deri, som redan blifvit af Första Kammaren beslutad. Vill man tillgodose det stora intresse, som kallas helsovården och sjukvården på landsbygden — jag talar här icke i städernas och särskildt icke i Stockholms stads intresse — vill man tillgodose denna stora angelägenhet derigenom, att man sätter provinsialläkaren i stånd att lemna sin tjänst, när krafterna börja svika, så synes det mig vara rent af nödvändigt att vidtaga den af Första Kammaren beslutade jemkning i Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att tjänstetiden nedsättes från 30 till 25 år; och jag förmodar, att Herr Ecklesiastikministern icke skall hafva något att deremot erinra. Utan denna jemkning skulle den af Kongl. Maj:t föreslagna reformen i sjelfva verket blifva en förbättring endast på papperet, utan någon nämnvärd betydelse i verkligheten. Detta visar sig om man tager hänsyn till det viktiga faktiska förhållande, att provinsialläkaren mycket sent inträder i tjänst och att hans lifstid är mycket kort, i medeltal 9 år kortare än öfrige civile tjänstemäns. Till de statistiska siffror som redan anförts af den förste ärade talaren skall jag lägga några andra, som synas mig vara särdeles belysande för denna sak. Jag har en med största omsorg utarbetad statistik öfver de provinsialläkare, som aflidit mellan åren 1840 och 1879; deras antal är 126; jag skall till en början indela denna period i några mindre tidsrymder. Medeltjänstetiden för de under åren 1840—1854 aflidne provinsialläkarne var 16 år, för de under åren 1855—1869 aflidne 19,7 år och för de under åren 1870—1879 aflidne 19,3 år. Medellefnadsåldern i dessa tre grupper var respektive 53,7, 59,8 och 58,7 år. Tager jag nu en allmän översigt öfver hela perioden, så befinnes det, att af de 126 provinsialläkare, som under denna tid afled, endast 42

uppnått 25 tjenstår och derutöfver; och af dessa 42 hade blott 25 uppnått 30 tjenstår.

Tillämpar jag den Kongl. propositionens bestämmelser oförändrade på de vid början af detta år i tjenst varande 132 provinsialläkarne, så kommer jag till det resultat, att 8 af dem skulle blifva pensionsberättigade först vid 80—88 års ålder, 32 vid 70—79 års ålder, 42 vid 65—69 års ålder; och som vi veta, är provinsialläkarnes medellifstid 57—58 år. Således utan åtminstone någon jemkning i den Kongl. propositionen blir, såsom jag för en stund sedan anmärkte, den af Kongl. Maj:t åsyftade reformen egentligen ingenting annat än en reform på papperet, som hvarken kommer provinsialläkarne till godo eller gagnar det stora intresse som heter helso- och sjukvården på landet.

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

När nu Utskottet emellertid såsom skäl för rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition åberopat nödvändigheten af en definitiv reglering af provinsialläkarnes tjensteskyldigheter, naturligtvis genom en ny instruktion för dem, vill jag erinra derom att den hittills vunna erfarenheten ådagalagt att detta är en särdeles svårlöst fråga. Den går, kan man säga, till baka ända till 1856—1858 årens riksdag, som skref till Kongl. Maj:t med anhållan om förslag till fullständigt ordnande af hela den civila helsovården i riket; det är väl några och tjugu år sedan Kongl. Maj:t första gången gaf dåvarande Sundhetskollegium befallning att utarbete en ny instruktion att träda i stället för den i vissa afseenden föräldrade af år 1822. Men nu ser man af Herr Ecklesiastikministerns anförande till statsrådsprotokollet att, ehuru Medicinalstyrelsen redan den 17 juni 1881 afgaf förslag till sådan instruktion, frågan ännu tarfvar ytterligare utredning. När man har kännedom om hvad slags hjälp Kongl. Maj:t i sådana frågor stundom har af underordnade myndigheter, hvilkas råd och upplysningar Kongl. Maj:t infordrar; undrar man icke så mycket på att afgörandet låter vänta på sig. Jag har sett en del af de utlåtanden, som rörande denna sak blifvit afgifna, och jag tror mig icke begå någon allt för ohemul ohöflighet emot Konungens Befallningshafvande, då jag säger att flere af dessa utlåtanden äro synnerligen torftiga. Ja, det finnes sådane ibland dem, som kunde förtjena att komma till allmänhetens kännedom för att i allvarliga ögonblick lända till någon muntration. Det finnes sålunda en Konungens Befallningshafvande, hvilken såsom ett skriffel, som han helt enkelt endast påpekar till rättelse, behandlar det i första paragrafen af Medicinalstyrelsens förslag förekommande stadgandet om provinsialläkarens åliggande att verka för förekommande af sjukdomar. Denne högt berömlige Konungens Befallningshafvande stryker helt enkelt ett bredt streck öfver hela den preventiva medicinen, öfver allt hvad helsovård heter, således öfver den sociala medicinens största uppgift och vackraste arbete i våra dagar. Då Kongl. Maj:t får sådan hjälp af sina underordnade, är det ej att undra på att Kongl. Maj:t icke kan utföra ett lagstiftningsföretag, sådant som det ifrågavarande, så skyndsamt som man kunde önska. Vill man således, ehuru jag för min del ej ser någon anledning dertill, sammankoppla pensionsfrågan med frågan om en ny instruktion, fruktar jag att man undanskjuter pensionsfrågan till

Angående
provinsial-
läkarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

en framtid, om hvars aflägsenhet jag ej kan göra mig någon föreställning. Ty jag antager, att det ej kan dröja länge, innan frågan om ny instruktion för provinsialläkarne kommer att förenas med ännu en annan fråga, nemligen en revision af hela helsovårdsstadgan, som nog var i viss mån antiqverad redan i det ögonblick, då den efter långa förberedelser utfärdades. Men jag ser ej något giltigt skäl hvarföre pensionsfrågan, som Herr Ecklesiastikministern i ett lyckligt ögonblick löst från aflöningsfrågan, skulle sättas i samband med frågan om en förändrad instruktion.

Jag skall icke besvära med vidare yttrande, utan instämmer i den förste talarens yrkande på bifall till det beslut, som redan fattats af Första Kammaren.

Med Herr Hedin instämde Herrar *A. Rundbäck, Sjöberg, von der Lancken, Dickson och Lyth.*

Herr Statsrådet Hammarskjöld anförde: Jag kan ej neka till, Herr Talman, att det gjort mig ondt att läsa det nej, som af Stats-Utskottet blifvit uttaladt i afseende å den Kongl. propositionen om en förbättrad pensionering för provinsialläkarne, och denna min smärta har verkligen blifvit förökad genom att höra de skäl, som för detta nej blifvit anförda. Det ena skälet är väl af den beskaffenhet, att det äfven i mina ögon kan vara ganska riktigt, när fråga är om reglering af provinsialläkarnes löner, jag menar talet derom, huruledes de olika läkaredistrikten gifva olika inkomster, och huruledes den duglige provinsialläkaren kan under sin tjenstetid förtjena icke så litet, under det den mindre duglige har en jemförelsevis obetydlig inkomst. Detta skäl har jag alltid respekterat, när fråga varit om reglering af provinsialläkarnes löner. Jag har derföre alltid hållit emot, när det gällt att genom en betydligare löneförhöjning ställa provinsialläkarens aflöning af staten lika. Men det är mig alldeles omöjligt att finna, att detta skäl har det allra ringaste att betyda i afseende på provinsialläkarnes pensioner; ty pensionen inträder ju först, när arbetstiden är slut, och när arbetstiden är slut, är det också slut med förtjensten. Om derföre provinsialläkarne kunna förtjena olika under sin arbetstid, följer deraf alls icke, att de, sedan denna tid är slut, skola hafva dåliga pensioner på grund deraf, att en del af dem under en föregående tid haft goda förtjenster. Nu har visserligen under debatten blifvit anmärkt, att provinsialläkarnes förtjenster under arbetstiden skulle, om de äro dugliga, vara så ofantligt stora, att då denna arbetstid är slut, någon pension alldeles icke skulle vara behöfelig. Men jag måste säga, att denna uppgift helt och hållet strider mot erfarenhetens vittnesbörd. Man har nemligen offentliggjort senare års bouppteckningar efter aflidne provinsialläkare, och det har då visat sig, att dessa läkare vid sitt frånfälle i allmänhet lemnat ingenting eller obetydligt efter sig, och att de, som efterlemnade någon egentlig förmögenhet, oftast fått denna antingen genom arf eller gifte. Mången gång hafva äfven dessa genom arf eller giftermål åtkomna förmögenheter minskats under tjenstetiden. Deraf kan man

sluta, att det ej är någon regel, att provinsialläkarne samla någon större förmögenhet under sin tjänstetid. Jag nekar ej till, att en eller annan kan göra det, men, såsom den föregående talaren mycket riktigt anmärkte, kunna väl icke sådana undantagsförhållanden läggas till grund för lagstiftningen i ämnet. Om man nu frågar sig, huru det kommer sig, att provinsialläkarne i allmänhet ej samla någon större förmögenhet, så torde den första orsaken dertill ligga i den omständigheten, att de oftast komma till sin tjänst betydligt skuldsatte. Undervisningstiden för en läkare, sedan han blifvit student, räcker i allmänhet omkring 10 år och ofta derutöfver. Denna undervisningstid fordrar, redan den, stora kostnader; men dertill kommer, att beskaffenheten af undervisningen kräfver ovanliga utgifter i afseende på den literatur, hvaraf läkaren behöfver begagna sig samt i afseende å instrument. Han blifver därför mera skuldsatt än andra ynglingar i allmänhet äro, då de sluta sina akademiska studier. Dessa sina akademiska skulder måste han sedan under tjänstetiden betala, om han är en redbar och hederlig man. Det är under sådana förhållanden ej så underligt, om de förtjenster, som provinsialläkaren har och hvilka, som sagdt, i allmänhet ej äro så betydande, icke räcka till mera än att på sin höjd göra slut på dessa skulder, och detta desto mera som provinsialläkarnes lefnadsålder öfverhufvud taget är lägre än andra människors. Är det nu så, att provinsialläkaren, då han afgår från sin tjänst, i allmänhet icke kan sägas vara bemedlad, då är det i min tanke bra orättfärdigt att ställa honom, med den arbetssamma och mödosamma tjänstgöring samt den långa studietid han haft, i ett pensionsförhållande, som är så väsentligt sämre från hvad andra personer i samma ställning hafva. Siffror hafva i det afseendet redan blifvit anförda, hvilka jag icke behöfver upprepa. Och det skulle enligt min tanke vara icke blott en obillighet att så göra, utan äfven en åtgärd, som skulle leda till skada för helsovården sjelf; ty gifver man provinsialläkarne en så dålig pension, som de hittills åtnjutit, så tvingar man derigenom de provinsialläkare, som icke händelsevis hafva egen förmögenhet, att, ehuru de icke längre kunna tillfredsställande sköta sitt kall, söka hålla sig kvar, för att hafva den förtjänst, som äfven en mindre duglig provinsialläkare dock alltid har af sitt distrikt. Kan detta vara nyttigt för distriktet? Är det icke just i den allmänna helsovårdens intresse att ställa så till att provinsialläkarne, när arbetskraften sjunker och de icke längre kunna göra tjänst, må få afgå? Jag tror därför, att jag icke talar i något ensidigt ståndsintresse, utan i den allmänna helsovårdens intresse, när jag lägger Kammaren på hjertat att höja de nu ifrågakvarande pensionerna.

Vidare kommer frågan om *de villkor*, under hvilka pension skulle få åtnjutas. Jag erkänner öppet, att jag icke är angelägen om att gifva pension åt personer så länge de verkligen hafva full arbetsförmåga. Talet om medel-lefnadsåldern för provinsialläkare inverkar icke heller synnerligen mycket på mig, ty då den låga medel-lefnadsåldern har till icke ringa del sin grund i det förhållande, att ett stort antal provinsialläkare afgår genom döden vid mycket unga

*Angående
provinsial-
läkarnes
pensionsrätt.
(Forts.)*

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

lefnadsår, hvilket sänker medeltalet i lefnadsår för provinsialläkare i allmänhet. Såsom jag yttrat inför Konungen i statsrådet, har jag icke blifvit öfvertygad om, att en provinsialläkare vid 55 års ålder saknar full kraft att göra tjänst. De exempel, jag har på personer, som sökt transport vid denna ålder, hafva äfven stärkt mig i denna uppfattning. Jag har således icke trott mig kunna tillstyrka Medicinalstyrelsens framställning om en nedsättning af lefnadsåldern från 60 till 55 år. Jag trodde mig icke heller kunna tillstyrka en nedsättning i tjänståldern från 30 till 25 år. Skälet härför var, att den nuvarande bestämmelsen om 60 lefnads- och 30 tjänstår tydligen utgår från den förutsättning, att tjänstgöringen i allmänhet skulle begynna vid 30 år. Medicinalstyrelsens förslag om 55 lefnads- och 25 tjänstår såsom norm för pensions beviljande utgår äfven från antagandet att tjänstgöringen skulle börja vid 30 år.

Jag ansåg mig därför af denna medicinska auktoritets utlåtande hafva grund för det antagande, att 30 år vore den rätta lefnadsåldern, från hvilken man kunde utgå.

Emellertid har under riksdagens lopp utkommit en broschyr, som äfven blifvit här omnämnd. Denna broschyr är, såsom ock en talare erkänt, icke fullt tillförlitlig i den mening att den skulle angifva exakta siffror för den tid, hvarje provinsialläkare tillbragt i statens tjänst. Författaren har nemligen icke tagit i beräkning annan tid än som kunnat ses af statskalendern, men provinsialläkarne hafva rättighet att beräkna tjänstår i statens tjänst jemväl för den tid, innan de blifva ordinarie, under hvilken de varit antagna såsom vikarierande eller extra läkare eller fängelseläkare eller läkare vid statens jernvägar, vid arméns eller flottans corpser eller såsom underläkare vid Serafimerlazarettets kliniker m. m. Författningarne tillåta till och med att beräkna tjänstår för den tid en medicinekandidat, som genomgått klinikerna vid något af rikets universitet, gå grund af Medicinalstyrelsens förordnande bestrider någon statens tjänst. Huru mycket nu dessa extra tjänstår kunna utgöra, det kan icke ses af statskalendern. Jag har emellertid genomgått meritförteckningar, bifogade ansökningar till provinsialläkaretjänster under åren 1874 och 1875 och åren 1882, 1883. Jag har tagit två år under detta decennium och två år under det föregående, för att mindre inverkan skulle rönas af olikheten i äldre och nyare tiders förhållanden. Jag har på detta sätt genomgått meritförteckningar för 50 provinsialläkare. Bland dessa finnas de, som tagit examen vid 26 års ålder, andra vid mycket senare ålder; en har till och med icke aflagt examen förrän vid fyllda 49 år. Af dessa 50 finnas icke mer än 4, som icke haft rättighet att beräkna tjänstår i statens tjänst, innan de blifvit utnämnda till ordinarie. De öfriga 46 hafva alla haft tjänstgöring, som berättigat dem att beräkna sådana tjänstår, innan de erhållit ordinarie tjänst. Tiden de haft att sålunda beräkna har varit olika; från omkring 1 månad till flere år; det har funnits ett par, som kunnat beräkna 9 år och en till och med 14 års tjänstetid i statens tjänst, innan han blifvit ordinarie. Att bestämma något medeltal för denna tjänstårsrätt, innan ordinarie plats erhållits, är icke lätt. Jag vågar icke med

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

de ofullständiga tabeller, jag uppgjort, säga något bestämdt i den vägen. En föregående talare uppgaf två år. Jag känner icke de siffror, hvarpå denna uppgift stöder sig; jag skulle komma till mellan 2 och 3 år på den tabell af 50 fall, jag antecknat, men jag kan icke ansvara för, att denna siffra vore den rigtiga, om alla provinsialläkare togos med i beräkningen. Af de femtio, jag antecknat, är det icke mer än fyra, som blifvit ordinarie provinsialläkare vid eller före trettio års ålder. Men om jag gör afseende på den tjenstetid, som får beräknas före den tid ordinarie plats erhållits, tillkomma tio som få beräkna tjenstår, så att de äro berättigade till pension vid 60 års ålder. Af de 50 skulle således fjorton vara berättigade till pension vid 60 år, om de uppnå denna ålder. Om proportionen, är den samma äfven för öfriga provinsialläkare, är jag icke i tillfälle att upplysa. Det visar sig således i alla fall, att rätten att beräkna tjenstår i statens tjenst, förr än ordinarie plats erhålles, icke är af så liten betydelse. Men likväl har jag genom dessa undersökningar blifvit öfvertygad om, att flertalet af provinsialläkare, om man fordrar såsom rätt för pension, att de skola hafva varit i statens tjenst trettio år, icke blifva pensionsmessiga vid 60 års ålder, utan ett eller flere år deröfver; kanske medeltalet blir mellan 64 och 65 år, jag vågar icke säga detta bestämdt. Med dessa undersökningar för ögonen får jag säga, att jag icke har något att invända mot bifall till ett förslag så beskaffadt, som det, hvilket af förste talaren blifvit framställt. Jag tror, att målet derigenom fullständigare vinnes än genom att blott bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Ty enligt min mening är provinsialläkares tjenstgöring för besvärlig och mödosam för att gubbar öfver 60 år allmänhet skulle kunna med framgång utföra densamma.

De utgifter, den föreslagna pensionen skulle medföra, tror jag verkligen icke skola blifva synnerligen betungande. Provinsialläkarne äro nu berättigade till en pension af 2,500 kronor. Hvad som föreslås är 4,000 kronor. Förhöjningen är otvifvelaktigt icke obetydlig för hvar och en provinsialläkare enskildt, men för statens kassa blifver detta i alla fall icke någon betydlig sak i jemförelse med det gagn, som derigenom skulle vinnas. Det är, om jag icke missminner mig, 13 eller 14 provinsialläkare, som i närvarande stund äro öfver 60 år, men en och annan af dem skulle icke genast blifva pensionsberättigad äfven med den föreslagna mildringen i pensionsvilkoren. Saken är således icke så afskräckande, som den i första ögonblicket kan synas vara, och som mången inbillar sig.

Jag lägger Kammaren på hjertat så väl för provinsialläkarnes skull som ännu mer för den allmänna helsovårdens, att Kammaren med välvilja upptager den proposition som blifvit framlagd så modifierad som förste talaren föreslagit.

Herr Wieselgren: Jag skall icke upprepa något af hvad de föregående talarne anført, utan endast göra ett litet inkast mot ett yttrande af en ärad talare på dalabänken, hvilket icke blifvit upptaget till besvarande.

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

Då han talade om de stora inkomster, som utöfningen af provinsialläkarekallet skulle medföra, kunde man verkligen frestas tro, att den ärade talaren ansåg rikedomens synnerligen allmän på landsbygden. Detta är en åsigt, som han i allmänhet icke hyser, och jag kan därför icke neka till, att det var med stor förvåning jag hörde honom tala om de kolossala inkomster, provinsialläkarne skulle åtnjuta, då de för upphemtande af dessa rikliga inkomster företrädesvis äro hänvisade till landsbygdens befolkning. För min del tror jag emellertid, att den värde talaren i detta stycke skjutit öfver målet, och att, om också en och annan provinsialläkare skulle vara i tillfälle att förskaffa sig en dylik inkomst, det dock icke är fallet med många och ännu mindre med flertalet. Jag ber att få fästa hans och Kammararens uppmärksamhet på, att provinsialläkarne väl i de flesta fall måste anses såsom temligen obemedlade, och om de på sin tjänst skola kunna förvärfva sig större inkomster, måste det ske på det sätt, att de af de mindre bemedlade patienterna kräfva ut stora arvoden eller med andra ord blifva dyra läkare. Men att tillskapa dyra läkare och derigenom göra läkarvården svåråtkomlig för landsbygdens befolkning, kan väl icke anses vara att handla i landsbygdens intresse. Det torde tvärt om vara till landsbygdens intresse att handla på motsatta sättet. Med anledning af de siffror, som nu och vid föregående tillfällen blifvit anförda i detta ämne, tror jag, att man med fullt fog kan antaga, att den ärade dalarepresentantens skildring af provinsialläkarnes sätt att fullgöra sin tjänst var minst sagdt öfverdrifven.

För att nu återgå till sjelfva frågan, ber jag att få ansluta mig till det yrkande, som af den förste talaren i ordningen på stockholmsbänken blifvit framställt. Jag tror, att vi derigenom tjena allmänhetens intresse, ty har provinsialläkaren, för att begagna ett uttryck, som jag här om dagen hörde fällas, i 25 år racklat på kärran, bör han mer än väl vara i behof af hvila. Och då, som sagdt, ett närmare bestämmande af provinsialläkarnes tjänstgöring är en fråga af ganska vidt omfattande beskaffenhet, som ännu i många år torde få vänta på sin lösning, anser jag, att vi icke böra försumma detta tillfälle att genom bifall till det förslag, som af Första Kammaren blifvit godkändt, taga ett viktigt och påkalladt steg till förbättrande af provinsialläkarnes ställning och således äfven till landsbygdens fromma.

Herr Sven Nilsson: Frågan om en förbättrad ställning för provinsialläkarne är en märklig fråga. Den har redan flere gånger förut varit föremål för uttalande från Riksdagens sida, och Riksdagen har vid dessa tillfällen alldeles tydligt uttalat, att, innan några åtgärder i det nu ifrågasatta syftet vidtoges, provinsialläkarnes tjänstealligheten borde vara närmare än nu är förhållandet bestämda, tydligen för att bättre än hittills kunna tillgodose helsovården på landsbygden. Nu har man sagt, att det nu föreliggande förslaget skulle verka i det allmännas och helsovårdens intresse och framför allt i landsbygdens mera än i städernas intresse, såsom en talare på stockholmsbänken yttrade. Jag ber att härvid få fästa uppmärksamheten på, att, såsom

det nu är stäldt, det icke finnes någon väl ordnad sjukvård på landsbygden, i synnerhet för de mindre bemedlade klasserna.

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

En föregående talare yttrade, att, som provinsialläkarne endast hafva att göra med fattiga patienter, så blifva deras inkomster också ringa. Min erfarenhet är dock den, att åtminstone en del läkare taga rätt bra betaldt af den fattige och ibland lika mycket som af den rike, och i sådana fall är det nära nog omöjligt för fattiga personer att anlita läkare. När man har erfarenhet af, att fattiga personer på landet, som hafva en eller flera mil till läkaren, måste skaffa skjuts för att hemta läkaren och forsla honom hem igen, och att, när han kommer, han begär 10 å 20 till och med 25 kronor för gången i ersättning, så kan man förstå, till huru stor nytta läkaren kan vara för den fattige på landet. Helt annorlunda är ju förhållandet i städerna, der den fattige har sin läkarevård nära nog för intet. Det är derföre helt naturligt, att innan man från landsbygden vill göra något i denna väg, bör man reglera provinsialläkarnes skyldigheter och i främsta rummet tillse att en taxa för provinsialläkarne blir fastställd, hvarefter de ega taga betaldt, och som gör det möjligt för den fattigare befolkningen att anlita dem. Om derjemte provinsialläkarne blefve ålagda, att någon viss dag i hvarje vecka inställa sig i församlingarne på landet, skulle åtminstone de största olägenheterna dermed blifva afhjelpna. Det är derpå det hänger, och ehuru både Utskottet och enskilde talare inom Kamrarne många gånger framhållit detta, har man ändå icke förmått att göra någonting för att i detta syfte reglera så för befolkningen på landet, att i synnerhet den mindre bemedlade kan få hjälp i nödens stund. Som det nu är, kan man tryggt påstå, att många menniskor i vårt land få en för tidig död i brist på läkarevård.

Jag anhåller derföre om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herrar *Olof Andersson, Magnusson och Sjö* instämde med Herr Sven Nilsson.

Herr J. Rundbäck: Jag vill med anledning af den siste talarrens yttrande, och på det att hans anklagelse icke skall drabba den oskyldige, säga, att jag känner åtminstone en provinsialläkare, hvilken många gånger varit hos fattiga utan att taga någon annan ersättning derför än fri skjuts, och hvilken derjemte många gånger uppförfat penningar för inköp af medikamenter åt sina patienter. Ja, jag påminner mig icke endast en utan flere, som handlat på samma sätt, så att om det finnes några, som äro dyra, bör man icke tro det om alla. Det är endast detta jag velat säga.

Herr Lyttkens: Det har af en talare på göteborgsbanken framhållits, att provinsialläkarne företrädesvis äro de fattiges läkare; och att inkomsten af deras praktik följaktligen icke kan vara synnerligt stor. Ja, det kan väl vara möjligt, att, såsom Herr Jöns Rundbäck nämnde, en och annan provinsialläkare af välvilja och människokärlek

Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)

gratis lemnar sjukvård åt den fattige, men säkert är, att i deras instruktion finnes ingenting, som ålägger dem detta. Den säger endast, att de skola vara till hands, när Konungens Befallningshafvande anmodar dem att resa, och då resa de efter resereglemente och skriva räkning derefter, hvilket gör, att de äro mycket måna om att få göra sådana resor. I städerna deremot äro distriktsläkarne skyldiga att kostnadsfritt vårda sådana sjuka, som kunna anses såsom mindre bemedlade. Åtminstone vet jag, att i städerna i min hemort alla del som icke erlägga bevilning efter andra artikeln, äro berättigade till, fri läkarevård. Och att landstingen i de flesta länen under de senare åren tagit kraftiga initiativ till ett bättre ordnande af sjukvården kan litet hvar intyga. I den provins jag tillhör finnas, förutom lazarett i Halmstad och Varberg, äfven så kallade sjukstugor i Laholm, Falkenberg och Kongsbacka, der de sjuke få vård och underhåll mot en afgift af endast 35 öre om dagen. När landstingen hafva utträttat så mycket för sjukvårdens ordnande, anser jag, att det så till vida kan vara väl bestäldt, och att Riksdagen icke bör bevilja någon slags löneförhöjning åt provinsialläkarne, förrän instruktionen blifvit förändrad så, att deras tjenstskyldigheter blifvit närmare bestämda. Att gifva provinsialläkarne pension till högre belopp än den lön de under sin tjenstetid uppbära, vore ju detsamma som att uppmuntra dem att taga afsked, ty under sådana förhållanden skulle naturligtvis hvar och en provinsialläkare taga afsked, så snart han uppnått pensionsåldern, och samhället skulle derigenom förlora mängen duglig och skicklig läkare som eljest kanske i många år skulle hafva verkat till gagn för menskligheten.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag märker, att min ärade vän på hallandsbänken icke känner till provinsialläkareinstruktionen, åtminstone icke innehållet af den famösa 6 § i densamma. Ty kände han den, skulle han veta, att provinsialläkaren, så väl enligt denna lags föreskrift som i öfverensstämmelse med den tolkning lagen fått genom prejudikat, är skyldig att när som helst, timme efter timme, dag och natt lyda hvilket som helst enskildt sjukbud, som anlitar honom, och detta utan rättighet att på förhand betinga eller öfverenskomma om ersättning, men visserligen med rätt eller utsigt för honom att, derest ersättning icke erhålles, få processa och på detta sätt möjligen utbetkomma något, om de personer, som anlita honom äro i stånd att betala; sådan är faktiskt lagen, och sådant är det sätt, hvarpå denna lag tillämpas, det vet jag.

Herr Liss Ol. Larsson: Det var med anledning af Herr Hedins anförande som jag begärde ordet. Jag vill gifva både honom och Herr Lyttkens rätt i deras påståenden om provinsialläkarne; skilnaden dem emellan är endast den, att Herr Hedin känner hvad lagen säger, men Herr Lyttkens vet huru det praktiseras. Detta är den stora skilnaden. Det är icke så att man kommer till en provinsialläkare och medhar vittnen som kunna intyga rigtigheten, i fall man gör en

angivelse med stöd af det stadgande Herr Hedin åberopade, och derföre betyder detta stadgande bra litet i praktiken.

Då jag fått ordet, ber jag få anmärka något mot Herr Hedin, då han citerade mina ord: "hvert skulle det taga vägen genom att gifva höga pensioner efter så kort tjenstetid", samt derefter visade att här icke vore fråga om några stora summor. Då jag yttrade dessa citerade ord, var det såsom en allmän sats och alls icke endast i fråga om provinsialläkarne. Vi hafva visserligen förut följt denna regel i afseende på militärerne i allmänhet, som nu pensioneras vid 50 års ålder, men deraf följer ingalunda att provinsialläkarne böra få pensioner, och dertill förhöjda pensioner, vid 55 års ålder. Man måste medgifva att det vore ganska behagligt för hvar och en att så snart som möjligt komma i åtnjutande af en hög pension, men det är nog andra faktorer, som äfven få tagas med i räkning härvidlag.

Här har nämnts att kandidater mycket sällan kunna tjenstgöra i stället för provinsialläkare. Jag ber med anledning deraf att, till den kraft och verkan det hafva kan, få intyga, att detta icke sker i enstaka fall, utan i ganska många fall. Åtminstone kan jag namngifva kandidater, som beredt sig ganska betydliga inkomster på detta sätt.

Herr Hedin nämnde vidare, att jag försummat uppträda, då det var fråga om pensioner åt tjenstemännen vid musikaliska akademien, hvilka skola erhålla pensioner efter ganska kort tjenstetid. Såsom min ursäkt derför ber jag att få till protokollet antecknadt, att jag af helsoskäl var förhindrad att vara närvarande i Kammaren då denna fråga förekom till behandling och afgörande. Jag hade i Utskottet varit af den meningen att Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende borde afslås och skulle icke underlåtit att söka göra denna åsigt gällande äfven i Kammaren, om jag der kunnat vara tillstädes. När det förut varit fråga om ökande af provinsialläkarnes löner, har jag ansett en dylik ökning icke kunna lända till allmänhetens gagn, och jag har samma uppfattning nu, då det är fråga om både högre pension och förkortande af deras tjenstetid, ty ju större bekvämligheter de få, dess mindre blifva de beroende af allmänheten i fråga om sin existens, och derpå vinner helt visst icke befolkningen. För min del tror jag att en provinsialläkare bör vara i afseende å sina inkomster beroende af befolkningen i sitt distrikt, så att han nödgas sköta sig väl för att vinna inkomster. Herr Wieselgren sade, att provinsialläkaren vore hufvudsakligen till för den fattiga delen af befolkningen. Men jag frågar honom om icke i allmänhet de mera bemedlade proportionsvis mer anlita läkaren än de fattiga. Det kan t. ex. inträffa och inträffar rätt ofta att en läkare icke medföljer på ett sjukbesök, om den som kommer för att hemta läkaren, endast är försedd med en häst. Då i det hem, der läkaren erfordras, icke mer än en häst finnes, och tillgångarne icke heller medgifva att mot betalning anskaffa en andre häst, så måste den som kommit för att hemta läkaren, huru nödigt det än må vara att få honom med, fara hem utan läkare, således med oförrättadt ärende. Kommer så en yngre välvillig läkare, som icke undandraget sig att åka med en häst, han vinner förtroende och dermed inkomster till välsignelse så väl för honom sjelf som än mer för det

*Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)*

Angående
provinsial-
läkares
pensionsrätt.
(Forts.)

distrikt han har att sköta och denne läkare behöfver hvarken ökad pension eller förkortad tjenstetid.

Jag yrkar fortfarande afslag på den föreliggande Kongl. propositionen.

Herr Hedin: Sedan den siste talaren, den ärade vännen på dalabänken, numera konstaterat, att jag verkligen har reda på gällande lag och författningar i detta ämne, så torde jag icke vidare behöfva inlåta mig i debatt med vare sig talarne på hallands- eller skånebänken, då jag förut visat att jag känner äfven sättet för lagens tillämpning i detta fall, enär jag derom åberopat prejudikat, som visa lagens rätta tillämpning.

Herr Wieselgren: Jag ber endast med anledning af representantens på dalabänken yttrande få säga, att, när han sjelf medgifvit att det behöfves yngre läkare på landsbygden, det äfven för honom bör vara så mycket mera skäl att tillse, att de gamla läkarne blifva i tid pensionerade.

Öfverläggningen var slutad.

Herr Talmannen gaf propositioner på dels bifall till Utskottets hemställan, dels bifall till det af Herr Key under öfverläggningen framställda förslag, dels slutligen bifall till Herr Hedins i ämnet väckta motion; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr Keys förslag, enligt följande nu uppsatta och godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 13 punkten af utlåtandet N:o 15 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, med den förändring att rätt till pension skall tillkomma provinsialläkare vid fyllda 60 år och efter 25 års tjenstgöring i statens tjenst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare.

Omröstningen utvisade 113 ja och 62 nej; och hade Utskottets hemställan sålunda af Kammaren bifallits.

Punkten 14.

Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.

I denna punkt hade Utskottet afstyrkt bifall till en af Kongl. Maj:t gjord framställning att på allmänna indragningsstaten måtte anvisas en personlig lön åt Filosofie Doktorn *Alfred Gabriel Nathorst*, att af honom under hans återstående lifstid, eller till dess han kunde vardas befordrad till annan statens tjänst, uppbäras till samma belopp, som utginge till riksmusei ordinarie intendent, nemligen 4,000 kronor fast lön, 1,000 kronor tjänstgöringspenningar och två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, att utgå enligt de i nådiga brevet den 12 Maj 1876 meddelade bestämmelser rörande aflöningen för öfrige intendent vid riksmuseum, med skyldighet för Doktor Nathorst att under Vetenskapsakademiens inseende vårda vissa delar af riksmusei botaniska och palæontologiska samlingar, hufvudsakligen efter den fördelningsgrund, som i akademiens underdåniga skrifvelse den 14 September 1881 vore antydd och som akademien i öfrigt kunde efter sig företeende omständigheter finna skäl närmare bestämma, samt att ställa sig till efterrättelse den instruktion, som akademien för honom utfärdade.

Inom Utskottet hade emot Utskottets afstyrkande hemställan reservationer anmälts dels af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *R. von Kræmer*, *L. M. Nordenfellt*, Friherre *G. Tamm*, Grefve *S. Lagerberg*, Friherre *E. M. P. von Vegesack* och *B. Rääf* och dels af Herr *R. Törneblad*h, med hvilken Herr *L. W. S. Lothigius* instämt.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag vill icke uppehålla mig vid frågan om behovet af den föreslagna tjänsten vid riksmuseum, ty detta behof har så väl af föregående års Stats-Utskott som af Kamrarne blifvit till fullo erkänt. Ej heller torde jag här behöfva vidare orda om Doktor Nathorsts lämplighet för platsen och önskvärdheten af att genom en anställning, som den nu ifrågavarande, hans utmärkta förmåga såsom vetenskapsman skulle bevaras för den fosterländska forskningen. Ty äfven i det hänseendet har han redan vid föregående riksdagar af båda Kamrarne fått fullt erkännande. Jag skall deremot bemöta de två skäl, hvilka Utskottet nu anført för sitt afstyrkande af propositionen.

Det första, som visserligen icke kan utgöra ett verkligt skäl, men dock kanske är en bidragande orsak till afstyrkandet, är den omständigheten, att den ifrågasatta lönen är uppförd på den nionde i stället för på den åttonde hufvudtiteln, hvilket kunde synas rättigare, då här är fråga ej om en pension utan om en med bestämda tjänstställganden förenad befattning. För min del tycker jag också, att det hade varit enklare att upptaga ett anslag, sådant som detta, på åttonde hufvudtiteln; men det är ovilkorligen ur en viss synpunkt mera korrekt att uppföra det, såsom skett, på nionde hufvudtiteln. Här är nemligen icke fråga hvarken om något ordinarie anslag, som ständigt kommer att utgå, eller om ett extra anslag för ett

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nahtorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

år, utan om ett anslag, som skall utgå under en viss persons lifstid. Det är anledningen till att detta anslag upptagits på nionde hufvudtiteln. Icke heller bör Kammarens ledamöter hafva någonting emot en sådan anordning, då den just är vidtagen därför, att det anslag, som nu begäres, icke måtte blifva ett ständigt utgående ordinarie anslag.

Hvad beträffar det andra skälet, som väl är det viktigaste och väsentligaste för Utskottets afstyrkande, nemligen det att Vetenskapsakademien skulle ega så rika medel, att akademien sjelf kunde aflöna den nya intendenten, så ber jag att i förbigående få nämna, att det icke nu är fråga om någon ny plats vid Vetenskapsakademien, utan frågan gäller en ny plats vid svenska riksmuseum, en institution, hvarmed Vetenskapsakademien såsom sådan icke har något annat att göra än att riksmuseum är stäldt under Vetenskapsakademiens in-seende.

Vetenskapsakademien skulle, genom att utbetala anslag sådana som det nu ifrågasatta, i afseende å sin ekonomi helt säkert snart komma på ett sluttande plan, hvarigenom den jemnvigt som nu finnes emellan dess utgifter och inkomster skulle förstöras. Men äfven om denna formella betänklighet icke skulle finnas, så finnes det dock ett faktiskt skäl för akademien att icke lemna medel till dylika aflöningar, det nemligen, att akademien icke har några medel dertill.

Visserligen uppgå de siffror, som senaste statsrevision uppgifvit såsom Vetenskapsakademiens tillgångar, till ett mycket högt belopp. Af berättelsen synes, om man icke fäster afseende vid conti för de tvenne särskildt bokförda fonderna, att denna summa är 1,589,094 kronor och några ören, men denna summa upptager, såsom en promemoria, hvilken jag håller i min hand, utvisar, icke endast akademiens konstanta räntebärande tillgångar utan äfven fastigheter och donationer. Det hade varit min afsigt att till detta sammanträde låta trycka och utdela denna promemoria, men den sista tiden har för mig varit så upptagen af andra göromål, att jag icke hunnit dermed. Jag skall dock lemna den till protokollet, hvilket bör vara en borgen för, att de siffror, som jag nu kommer att nämna, äro fullt exakta, och jag ber eder, mine herrar, vara öfvertygade om, att jag här angifvit akademiens stat fullt opartiskt och riktigt utan att dölja någonting rörande dess tillgångar och inkomster.

Akademiens utgifter betäckas dels medelst inkomst af akademien tillhörigt räntebärande kapital, m. m., dels medelst inkomsten af almanacksprivilegiet. Hvad kapitalet angår, utgjorde vid 1881 års slut det räntebärande kapitalet, grundfond 140,600 kronor och några ören, hvartill kommer reservfonden med 20,020 kronor och några ören. Grundfonden har emellertid sedan dess ökat med omkring sextusen kronor, hvaremot reservfonden minskats med betydliga belopp, till följd af oförutsedda utgifter för tryck af plancher med mera. Till dessa summor komma akademiens fastigheter, som äro bokförda till 277,500 kronor och hvilka icke lemna den ringaste inkomst, utan tvert om årligen kosta ganska betydligt i repationer och underhåll. Biblioteket, instrumenter och andra inventarier uppgå till 505,882 kronor 40 öre,

summa 944,003 kronor och några öre. Dertill kommer ytterligare, att akademien förvaltar donationer: akademien spelar i vårt land rolen af en slags vetenskapens förmyndarekammare. När ett vetenskapligt legat sker, är mycket vanligt att det öfverlemnas till akademien med anhållan att akademien efter vissa bestämda villkor måtte förvalta medlen. Det belopp, till hvilket sådana medel uppgår, utgör 645,090 kronor 64 öre, men af dessa medel eger akademien icke att för sitt eget ändamål använda ett enda öre. Af en del af dessa medel betalas räntan fortfarande ut till donator ända till hans död, hvarefter donator föreskrifvit ett annat sätt för dess användande. I andra fall lyder det testamentariska förordnandet att betydliga delar af räntan skola läggas till kapitalet för bildande af nya fonder, med ett ord för hvar och en af de olika posterna finnes stricte angifvet, huru räntan skall användas.

Angående anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst såsomintendent vid naturhistoriska riksmuseum.
(Forts.)

Såsom exempel vill jag anföra enkefrierinnan Berzelii fond, der räntan hittills utbetalts till den store kemistens enka, och nu efter friherrinnan Berzelii fränfälle hela kapitalet skall utbetalas till hennes arfvingar. Bergianska fonden, från hvilken ej ett enda öre kan användas annat än efter testators föreskrift. Letterstedtska donationsfonden. En del af räntan af denna fond skall läggas till kapitalet; en annan del användas ej blott i Sverige utan både i Norge och Danmark. På likartadt sätt förhåller det sig äfven med alla de öfriga af de stora fonder akademien förvaltar. Det är således ett beklagligt faktum, att hon icke har någon rätt att annat än efter testators föreskrift använda något af alla dessa medel. Man ser häraf, att af akademiens kapital icke finnes mer än omkring 150,000 kronor, som akademien kan använda efter sitt godfinnande. Dessutom uppbär akademien af staten 3,000 kronor om året med anledning deraf, att akademien till riksmuseum utan någon vidare betalning öfverlätit den tomt, på hvilken riksmusei byggnad är uppförd. Skulle akademien nu disponera denna tomt, skulle den vara värd flere hundra tusen kronor. Vidare har akademien till sin disposition inkomsterna af almanacksprivilegiet. Om jag minnes rätt, erhöill akademien detta privilegium redan år 1747, närmast med anledning af åtskilliga oregelbundenheter, som vid almanackans utgifvande dittills egt rum. För att akademien skulle kunna åtaga sig detta arbete sammansköto enskilda personer medel till observatoriets byggande. Detta färdigbyggdes till en del med öfverblifvet material från slottsbyggnaden år 1752, och var på sin tid en praktbyggnad, ehuru det numera spelar en ganska anspråkslös rol bland Europas observatoriipalatser. Långe och väl räckte inkomsterna af almanackan endast nödortfeligen till att betala observatoriets underhåll och till aflöning åt den astronom, som hade i uppdrag att författa almanackan. Först för 30 år sedan började arrendet af almanackan att rendera betydliga summor. För närvarande gifver detta arrende akademien en årlig inkomst af 64,000 kronor. Från och med 1886 kommer arrendet enligt nytt kontrakt att uppgå till 80,000 kronor med 1,000 kronors förhöjning för hvarje år, så att det 10 år derefter kommer att uppgå till 89,000 kronor. Detta arrendebelopp är akademiens hufvudinkomst. Men med denna inkomst kan akademien jemt och nätt betäcka de stora ut-

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

gifter, som vetenskapen numera fordrar. Akademien eger sålunda ett bibliotek, hvilket numera kan betraktas som en afdelning af det Kongl. biblioteket i Stockholm, afdelningen för naturforskningens olika bräncher. För detta biblioteks underhåll, för bokinköp, aflöning af bibliotekarie, betjening m. m. anslår akademien mycket betydliga belopp — och jag säger ej för mycket då jag påstår, att detta bibliotek numera är ett nödvändigt villkor för naturforskningen i vårt land. Vidare har akademien att aflöna en fysiker, en astronom och en sekreterare. Till ingen af dessa gifves högre lön än den en intendent vid riksmuseum har, och jag tviflar på, att någon har ens så mycket, som den intendent, hvilken kommit i åtnjutande af alla sina ålderstillägg. Vidare tillkommer för akademien en dryg utgift, som är för år vuxit på ett för vetenskapen glädjande sätt, nemligen den, att akademien låter trycka de vetenskapliga skrifter, som till henne inlemnats och som hon anser värda att offentliggöras. Detta är ett drygt onus, ty tryckningen af dylika skrifter plägar uppgå till 15,000 à 20,000 kronor årligen, obeträknadt plancher, träsnitt och taflor till ungefär samma belopp. Alla dessa utgifter tagas af akademiens inkomst af arrendet för almanackan och de tvenne andra förut anförda mindre inkomstposterna. Dessa medel räcka ej heller mer än jemt och nått till att betäcka de utgifter akademien nu har för den vetenskapliga forskningen i Sverige. Å detta förhållande kan jag anföra ett slående bevis. Berzelius var, såsom bekant är, kemist vid akademien och karolinska institutet och dertill vetenskapsakademiens sekreterare. Han hade såsom kemist endast sitt laboratorium och jag förmodar ett obetydligt anslag till dess underhåll. Då han dog, ville man icke genast tillsätta platsen med en i jämförelse med den store mästaren allt för obetydlig kemist, utan blef densamma obesatt under en följd af år. Sedan ett par årtionden har man dock önskat att få denna viktiga plats besatt, och kemiens målsmän inom akademien hafva upprepade gånger vändt sig till akademien för att höra, om icke medel dertill kunde beredas, men ehuru det erforderliga beloppet, utgörande kemistens aflöning och laboratoriets underhåll, uppgår till endast omkring 9,000 kronor, har akademien hittills icke kunnat bestrida en dylik utgift, till följd hvaraf kemistens plats ännu i denna stund är obesatt. Man kan må hända invända, att när akademien får det förhöjda arrendet för almanackan, så skall hon deraf kunna använda så stor summa, som behöfves för tillsättande af den nu ifrågavarande platsen. Detta är dock helt säkert icke förhållandet till följd af den raska utveckling, i hvilken vårt lands naturforskning fortfarande är stadd, och man bör ej glömma, att hvad ett land offrar för afslöjande af naturens hemligheter, det får det igen tusen och åter tusenfalt. Då det således af hvad jag nu anfört framgår, att akademien icke kan bereda medel för att bestrida de utgifter, som erfordras för den nya platsen vid riksmuseum, så får jag för min del anhålla, att Kammaren ville frångå Utskottets förslag och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda proposition.

Den af Herr Friherre Nordenskiöld i anförandet åberopade promemoria skulle här intagas, så lydande:

»Vetenskaps-akademiens enskilda förmögenhet, sådan den var vid slutet af år 1881, eller det år som sista statsrevisionen omfattar, utgjordes af:

Angående anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst såsom intendent vid naturhistoriska riksmuseum. (Forts.)

1:o) Grundfonden	140,600:	85.	
2:o) Reservfonden, som har till ändamål att möta större tillfälliga utgifter, som icke kunna bestridas af årsinkomsterna	20,020:	52.	
3:o) Fastigheterna enligt deras bokfärda värden, nemligen:			
Akademiens del i huset vid Kungsbacken	187,500:	—	
Observatorium	90,000:	—	277,500: —
4:o) Lösegendom, nemligen			
Biblioteket, upptaget till	323,197:	23.	
Instrumenter, „	103,548:	52.	
Förlag af akademiens skrifter, upptaget till	45,000:	—	
Diverse inventarier	34,136:	65.	505,882: 40.
	Summa kronor	944,003:	77.
Härtill kommer af akademien förvaltade donationer m. m.		645,090:	64.
	Summa kronor	1,589,094:	41.

Hvad fastigheterna angår, hafva de mestadels tillkommit genom enskilda gåfvor. Sådant var förhållandet med observatorium, till hvilket Stockholms stad kostnadsfritt upplät tomtplats, och för hvars byggnad, som blef färdig år 1752, dels d. v. konungen skänkte åtskillig byggnadsmaterial, som blifvit öfrig efter slottsbyggnaden, och dels en Clas Grill m. fl. försträckte nödiga penningemedel. Sådant var ock förhållandet, när akademien år 1778 första gången förvärfvade sig eget hus för sina sammankomster och för inrymmande af sina samlingar och öfriga tillhörigheter, nemligen det hus vid Stora Nygatan, der i senare tider Jernkontoret varit inlogerad. Detta hus inköptes af akademien för en summa af 15,000 riksdaler banko eller 22,500 kronor, hvilken summa till största delen erhöles genom gåfvor, i synnerhet af Presidenten Rosenadler, i det denne vetenskapernas store gynnare för ändamålet skänkte akademien 8,333 riksdaler 16 skilling banko eller 12,500 kronor. Detta hus sålde akademien år 1829 till Jernkontoret och inköpte i stället det s. k. Westmanska huset vid Adolf Fredriks kyrkplan, eller det hus som akademien nu eger med tillhörande tomt, hvilken innefattar södra hälften af kvarteret Grönlandet Norra. Den norra hälften af samma kvarter, eller de s. k. »Abrahamsenska egendomarne» inköptes af akademien på auktion år 1847 för 39,383 R:dr 16 skilling banko eller 59,075 kronor, men öfverläts år 1849, enligt Rikets Ständers beslut, till staten, för riksmusei räkning, mot en perpetuel ränta till akademien af 3,000 kronor, hvilken ränta ännu till akademien utgår utaf statsmedel. Hurusom sedermera staten på denna förvärfvade tomt låtit uppföra byggnader för riksmusei behof, torde vara bekant.»

Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)

I Herr Friherre Nordenskiölds anförande instämde Herrar *Key, Hedin, Rydin, Fredenberg, Schenström* och *Dickson*.

Herr Statsrådet *Hammar skjöld* anförde: Herr *Talman*! Den nu föreliggande frågan har sin lilla historia. Den framlades första gången för Riksdagen år 1881 genom en enskild motion, och då under den form, att det begärdes ett anslag för en ny intendentur för vården af vissa delar af de palæontologiska och botaniska samlingarne i naturhistoriska riksmuseum. Utskottet afstyrkte emellertid denna motion, och under behandlingen af densamma antyddes särskildt, om jag minnes rätt, inom denna Kammare, att den lämpligaste vägen vore icke att inrätta en ny ständig plats i Vetenskapsakademien, utan att föreslå lön för en viss lämplig person, nemligen Geologen, Fil. Doktor *Nathorst*, hvilken ansågs vara särdeles skicklig att sköta den nya platsen och såsom en synnerligen förtjent vetenskapsman borde uppmuntras.

Inom denna Kammare antyddes till och med af en ledamot af Stats-Utskottet, det han förmodade, att ett förslag i den angifna riktningen snart vore att från regeringen emotse, samt att Utskottet uttalat sig så mycket som möjligt för motionen, utan att dock då tillstyrka den. Uti en vid 1883 års riksdag väckt motion i ämnet begärdes anslag till en personlig professur åt Geologen Doktor *Nathorst*. Derpå svarade Stats-Utskottet, att Utskottet väl vore öfvertygadt om behovet af förstärkta krafter inom den botaniska afdelningen, och att Utskottet äfven vore öfvertygadt om Doktor *Nathorst*s lämplighet för befattningen, men att Utskottet af principiella skäl vore hindradt att tillstyrka bifall, ity att regeringen icke gjort någon framställning i ämnet, hvarföre Riksdagen genom att lemna bifall till motionen skulle komma att utnämna en viss person till en viss tjenst. Jemväl ledamöter af Stats-Utskottet från denna Kammare yttrade, att det endast vore principiella skäl, som hindrat Utskottet att tillstyrka bifall till motionen. Under sådana förhållanden hade regeringen all anledning att antaga, det Stats-Utskottet allenast väntade på en proposition från Kongl. Maj:t i ämnet. Kom så en Kongl. proposition, precis sådan man år 1881 sagt sig vilja hafva, och sådan man år 1883 förklarar sig vänta för att kunna tillstyrka densamma. Men då säger Stats-Utskottet, att detta anslag icke bort uppföras under nionde utan under åttonde hufvudtiteln. Om nu något fel härvid blifvit begånget, så vore det visserligen illa. Men äfven om olika meningar kunna yppa sig angående den hufvudtitel, under hvilken detta anslag borde få sin plats, så borde väl detta dock icke förstöra saken om den annars är god. Jag för min del tror emellertid, att den Kongl. propositionen blifvit insatt på sin rätta plats. Här är icke fråga om att för all framtid för en ny vetenskaplig tjenst bevilja en lön. Om så varit förhållandet, skulle den upptagits på åttonde hufvudtitelns ordinarie stat. Det är icke heller fråga om ett anslag för något naturvetenskapligt ändamål, att beviljas hvarje år. Ett sådant anslag skulle upptagits bland åttonde hufvudtitelns extra anslag. Här är fråga om anslag till en personlig professur, som skall utgå så länge personen står kvar

på samma plats, men i och med hans afgång derifrån upphöra. Ett sådant anslag har sin rätta plats på nionde hufvudtiteln, som innefattar anslagen till pensions- och *indragnings*staterna. Jag ber dessutom att i afseende härpå få anföra ett exempel. År 1877 föreslog Kongl. Maj:t på det Karolinska institutets lärarekollegiums begäran, inrättandet af en personlig professur åt dåvarande Docenten Doktor Retzius. Detta anslag upptogs i statsregleringen under nionde hufvudtiteln. Det tillstyrktes enhälligt af Stats-Utskottet, som också upptog det under nämnde nionde hufvudtitel, och bifölls af Riksdagens båda Kamrar, hvilka äfven skickade sitt svar derom till Kongl. Maj:t under samma hufvudtitel. Regeringen har således nu handlat i analogi med hvad förut i dylikt fall egt rum. — Skulle det åter hafva varit Stats-Utskottets mening, att regeringen icke borde hafva begärt anslag till en personlig professur, utan till en ständig intendentsbefattning, så ber jag att deremot få invända, att Vetenskapsakademien hvarken 1882 eller 1883 begärt något annat än anslag till en personlig professur, och det vore väl underligt, om Riksdagen skulle afslå en mindre sak, därför att regeringen icke begärt en större, hvilken skulle medföra ständiga utgifter. Riksdagen har ju mången gång icke tyckt om, när Kongl. Maj:t begärt anslagssummor på ordinarie stat, och brukar till och med sjelf någon gång flytta dem öfver på extra stat. Således torde detta icke vara något skäl för Kammaren att afslå ifrågakvarande framställning.

Angående anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst såsom intendent vid naturhistoriska riksmuseum.
(Forts.)

Hvad vidare vidkommer det Stats-Utskottets skäl, att Vetenskapsakademien skulle kunna sjelf bekosta lönen till en intendent, så har den nästföregående talaren redan lemnat en utförlig utredning af akademiens finansiella ställning.

Jag ber att i den saken få fästa uppmärksamheten hufvudsakligen på en annan synpunkt, den nemligen, att Vetenskapsakademien är ett sällskap, som, såsom sådant, i synnerligen hög grad inlagt heder om vårt lands forskning. Vetenskapsakademien har visserligen af staten åtskilliga anslag, men de äro ytterst obetydliga och erfordras för akademiens eget behof. De flesta af dessa anslag afse meteorologiska undersökningar, hvilka ega rum under akademiens inseeende och ledning. I hufvudstaden finnes ett naturhistoriskt museum, och Kammarens ledamöter hafva nog sett, hvad som der finnes förvaradt. Detta museum och dess samlingar tillhöra emellertid *staten* och icke *Vetenskapsakademien*, men stå under den sistnämndas vård och förvaltning. De der anstälde tjänstemännen aflönas med *statens* medel, ehuru de lyda under det sällskap, som kallas Vetenskapsakademien. Den nu ifrågakämda nye intendenten skulle hafva till uppdrag att vårda en del af dessa staten tillhörande samlingar. Kan det då vara rätt att säga, att detta sällskap, Vetenskapsakademien, får af sina egna medel bekosta den härför erforderliga ersättningen! Den anställning, hvarom här är fråga, skulle vara personlig för en viss vetenskapsman, Doktor Nathorst. Och hvarföre? Jo, derföre att han är en synnerligt utmärkt vetenskapsman, som, ehuru endast 34 år gammal, redan utvecklat en författarverksamhet, som gifvit honom ett berömdt namn öfver hela den bildade världen, en man, som, om Gud gifver honom helsan, skall blifva

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

en prydnad för den vetenskap, åt hvilken han egnat sin livsverksamhet. Här är icke fråga om endast att anförtro ett vetenskapligt uppdrag åt den dertill lämpligaste personen, utan tillika att bereda denne person tillfälle att uteslutande egna sig åt den vetenskap han odlar och att genom sin verksamhet fortfarande göra heder åt fosterlandet. Skall man då svara: detta kommer staten icke vid, det får det enskilda sällskapet ombestyra bäst det vill?

Jag ber i sammanhang härmed få nämna, att Vetenskapsakademien flere gånger inkommit till Kongl. Maj:t med begäran om anställning för denne vetenskapsman, ehuru jag förut icke ansett mig kunna tillstyrka proposition i ämnet, detta af skäl, för hvilka jag nu icke torde behöfva redogöra. Men jag har dock låtit vederbörande förstå, att förverkligandet af akademiens önskan endast vore en tidsfråga, och att, så snart ett visst hinder blifvit undanröjdt, jag skulle tillstyrka Kongl. Maj:t att afgifva en proposition i ämnet. Detta har naturligtvis blifvit meddeladt Doktor Nathorst. I fjor, då enahanda framställning som nu gjordes till Riksdagen, ehuru af enskild motionär, svarade Stats-Utskottet, att det icke kunde förorda densamma, enär den icke grundade sig på en Kongl. proposition, och detta förklarande upptogs och utvecklades i Riksdagens begge Kamrar. Doktor Nathorst hade således anledning tro, att den dag snart skulle randas, då han inom sitt fosterland skulle kunna uteslutande egna sig åt sin vetenskap. Icke behöfde han befara att icke få anställning i vetenskaplig verksamhet. Utan tvifvel skall han blifva eftersökt af andra länder, i fall vi här hemma rata honom. Men af fosterlandskärlek vill han tjena sitt land, och han väntade derföre, så mycket hellre som han helt naturligt var i den föreställningen, att icke blott regering utan äfven Riksdag gifvit honom ett slags löfte, ehuru visserligen icke formligt, men genom det sätt, hvarpå, såsom jag nyss antydde, Stats-Utskottet utlätit sig och Riksdagen upptagit Utskottets motivering.

Jag har nämnt hvilken framstående vetenskapsman Doktor Nathorst redan är. Stora förhoppningar fästa sig vid honom till följd af den betydande skriftställareverksamhet han utvecklat. Jag hoppas att denna Kammare, som vid flerfaldiga tillfällen förut visat sig vilja omhulda vetenskapen och högt skatta den berömmelse dess utöfvande beredt vårt land, nu icke skall svika sina föregående i detta hänseende.

Herr J. Andersson i Jönvik: Utan att hvarken i ena eller andra afseendet bestrida hvad Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet anført, anser jag mig skyldig angifva majoritetens i Stats-Utskottet ställning i frågan. För det första förundrade vi oss öfver, att det begärda anslaget skulle utgå under nionde hufvudtiteln, och för det andra visste vi, att Vetenskapsakademien hade penningar, mycket penningar, såsom bevis hvarpå jag bland annat kan nämna, att hon i år på almanackan, utöfver det bestämda arrendet, förtjenat 30,000 kronor. Jag tycker derföre, då det nu är fråga om att skaffa anställning åt en så både inom- och utomlands högaktad och välbetrodd man som Geologen

Nathorst påstås vara, akademien gerna själf kan bekosta hans aflöning, och icke staten behöfva flytta honom på nionde hufvudtiteln.

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag ber blott få göra den erinran, att arrendet för utgifning af almanackorna icke ökats med 30,000 kronor. Förhållandet är nemligen det, att arrendet förhöjes hvartannat år med 2,000 kronor. Jag vet icke fullt säkert, om en sådan ökning skett föregående år eller inträffar under detta. I intet fall har arrendet dock sistlidna år förhöjts med mer än två tusen kronor. En betydligare förhöjning af tretton tusen kronor kommer först att inträda, när det nya kontraktet blir gällande.

Angående anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst såsom intendent vid naturhistoriska riksmuseum.
(Forts.)

Herr Herslow: Jag vill ytterligare erinra denna Kammare om, att, då frågan i fjor förevar, Kammaren uttalade de varmaste sympatier för den unge vetenskapsman, som det här gäller att bereda en verksamhetsplats, och stort intresse för den vetenskapliga egendom, som staten har, och hvilken endast af denne man kan på ett vederbörligt sätt ordnas och bevaras. Den enda invändning från Stats-Utskottets sida, som då gjordes mot beviljande af anslag för ändamålet, uttrycktes af en framstående ledamot af Utskottet på följande sätt: »Det är helt och hållet af principiella skäl, som Stats-Utskottet icke ansett sig kunna bifalla framställningen i fråga. Mig veterligen har nemligen, åtminstone så länge jag varit riksdagsman, det aldrig händt, att på enskild motionärs förslag, samtidigt med det man anslår medel till en lön, man tillsätter den tjänsteman, som skall uppbära denna lön. Till ett sådant beslut vill icke jag med min röst bidraga, emedan jag anser det nära nog inkonstitutionellt. Jag tror icke, att man bör ingripa i regeringens rätt att tillsätta tjänstemän, utan finner det till fyllest, om Riksdagen anslår medel till lönen, öfverlemnande åt vederbörande att pröfva, hvilken som må vara förtjent af att erhålla tjänsten.» Det vilkor, som Utskottet och, enligt hvad jag förmodar, denna Kammare genom ett bifall till Utskottets uttalande då ansåg nödigt för anslaget beviljande, var, att Kongl. Maj:t, men icke någon enskild motionär och icke heller Riksdagen borde pröfva, hvilken som skulle erhålla tjänsten; detta vilkor är nu uppfyllt. Jag hoppas att denna Kammare nu må bevisa, att den menade hvad den då sade, och att den vill uppfylla den moraliska förbindelse, som Kammaren måste anses åtagit sig genom att uteslutande af nyssnämnda formella skäl för den gången tillbakavisa anslagskravet. Vi hafva en alldeles enastående vetenskaplig uppgift och en enastående man för fyllande af denna uppgift. Är det då skäl att fördröja en åtgärd, hvarigenom den platsen anvisas åt den mannen. Jag hemställer, om det är Kammaren värdigt att i fjor afslå frågan "uteslutande på grund af formella skäl", och så nu i år afslå den af "ekonomiskt skäl", och såsom ett sådant ekonomiskt skäl för afslag anföra, icke att ej medel finnas i *statskassan*, utan att möjligen medel finnas i *en annan kassa*, som ej står till statsverkets förfogande. Det har verkligen redan en gång under denna riksdag sett ut, som om vi inom denna Kammare skulle vilja inslå på den vägen att för inlösen af våra förbindelser söka

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

draga vaxel på andras egendom. Jag kan icke finna utvägen hvarken riktig eller värdig. Jag anhåller, att Kammaren, med erinran om sakens behandling under fjoråret, måtte vid denna punkt bifalla Kongl. Maj:ts förslag, men icke Utskottets hemställan.

Herr Liss Ol. Larsson: Man har här åberopat hvad Stats-Utskottet i fjor yttrat beträffande den föreliggande frågan. För min del står jag icke i något ansvar för hvad Stats-Utskottet då yttrade, emedan jag af andra uppdrag var hindrad att deltaga i frågans behandling. Men jag kan icke annat än uttala min förundran deröfver, att man nu fäster så stor vikt vid Utskottets motivering, då man annars tillmäter Utskottets motivering så ringa vikt och ibland fäster ganska litet afseende till ock med vid Riksdagens skrifvelse. För min del tror jag, att Kammaren har full handlingsfrihet i denna fråga. Inom afdelningen eller i Utskottet har, så vidt jag vet, icke varit något tal om den ifrågavarande mannens förtjenster. Vi, som utgjorde Utskottets majoritet, vågade icke bedöma dem, och de hafva icke heller af oss någonsin satts i fråga. Vår mening har således aldrig varit att klandra den ifrågavarande personen, men vi ansågo det vara högst obetänksamt att för lifstiden tillerkänna honom en fast lön af 4,000 kronor, förutom tjenstgöringspenningar 1,000 kronor och två ålderstillägg å 500 kronor eller efter 10 års förlopp tillsammans 6,000 kronor. Det kan väl vara sant, att han är en framstående vetenskapsman, men då han endast är något öfver 30 år gammal och redan förlorat ett af sina sinnesorgan, torde det må hända vara betänkligt att fästa honom vid en tjänst för lifstiden. Vidare är det känt, att Vetenskapsakademien har stora inkomster; men man säger nu, att det skulle saknas medel för aflönande af den ifrågavarande personen, emedan inkomsterna gå åt för andra ändamål. Ja, det är nog säkert, att man kan göra ända på penningar, om man än finge aldrig så mycket. Men jag tror dock, att man af de stora tillgångar, akademien eger, skulle kunna använda den jemförelsevis ringa summa, som här är i fråga, för att vid akademien fästa denna stora förmåga, som ju skulle sprida sin glans icke allenast öfver akademien utan öfver hela landet.

Väl är det sant, att akademien af sina tillgångar utbetalar icke obetydliga belopp till amanuenser och extra biträden; men sannolikt är, att, om akademien hos sig fäster denne skicklige man, den skulle kunna göra besparing på dessa arfvoden till extra biträden, liksom man också med god vilja skulle kunna af akademiens tillgångar bereda hvad utöfver dessa besparingar skulle erfordras för att hos sig fästa denne person väl icke på lifstid, utan så länge han vore användbar för akademiens ändamål. Nu står det visserligen i Kongl. Maj:ts proposition, att han skulle erhålla dessa löneförmåner, endast tills han finge någon annan tjänst, det vill säga komme på ordinarie stat. Men icke tror jag, att denne man någonsin söker en tjänst på ordinarie stat, när han väl en gång fått denna och till på köpet tillförsäkrats densamma på lifstid. Jag tror således, att det är mycket bättre att icke fästa honom vid akademien vidare än att af akademiens tillgångar

gifva honom sådana inkomster, att han kan fortsätta sin verksamhet vid akademien, intills det blir någon ordinarie tjänst ledig, ty då kan akademien hos sig fästa mannen för hans lifstid. Jag tror aldrig att det kommer i fråga, att han söker någon annan tjänst, om man redan nu gifver honom hela den löneinkomst, som är förenad med den ordinarie tjänsten. Man har visserligen åberopat ett exempel, att man redan på nionde hufvudtiteln börjat sätta upp en tjänstemannacorps; men jag tror att detta var ett steg, som icke manar till efterföljd. Ty skall man nu äfven på nionde hufvudtiteln uppsätta ordinarie tjänster, så tror jag det är att gå något för långt.

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

Nu säger man visserligen, att för personen i fråga är det icke något behof att erhålla detta anslag; får han icke detta, står hela världen öppen för honom, ty reser han utomlands, så är det ingen konst för honom att på annat håll få en tjänst. Det vore nog beklagligt, om han, som är af en så ofantlig betydelse för landet, enligt hvad man påstår och jag icke vill bestrida, skulle lemna landet. Det är dock mycket sällsamt, att våra vetenskapsmän och andra tjänstemän lemna landet; de stanna nog i allmänhet kvar — men folket — ja *det* reser bort. Jag tror för min del, att det är bäst att ställa så till, att folket stannar; men icke sker detta genom att man oupphörligen, då det är fråga om löneförbättringar åt tjänstemän, yrkar bifall, men deremot, när skattelindringar och nödiga skattejenkningar föreslås, ger ett bleklagdt nej till svar.

Om mannen är så förtjenstfull, som det påstås, kan nog akademien bereda medel att hålla honom kvar, tills någon ordinarie tjänst blir ledig. Om man betraktar saken ur denna synpunkt, så är det icke värdt att tala om omöjligheten att bereda medel dertill af akademiens egna tillgångar, ty, såsom jag förut sagt, med god vilja går det nog för sig.

Nu sade visserligen den senaste talaren: hvarför skall man göra anspråk på medel, som icke höra staten till, utan en enskild anstalt. Härpå vill jag svara, att akademien utom sitt stora statsanslag uppbär stora belopp i inkomst på almanackan, hvilken väl dock bör betraktas som en statens tillgång, hvaröfver akademien nu visserligen förfogar, men som kan fräntagas den.

Jag skall således för min del anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag skall icke besvära Kammarerna med mer än ett par ord. Det vilkor, som är fäst vid propositionen, att Doktor Nathorst skulle få behålla lönen, tills han erhållit annan tjänst, är intet annat än hvad som är vanligt i dylika fall och har alls ingen särskild afsigt i detta. Den senaste talaren sökte göra det till en anmärkningsanledning mot det Kongl. förslaget, att Doktor Nathorst är döf. Visserligen kan denna olycka göra det svårt för honom att utöfva den praktiska tjänstgöring, som för närvarande tillhör hans kall, då han vid geologiska undersökningar oupphörlig kommer i beröring med människor; men att sitta vid arbetsbordet och studera — därför utgör döfheten intet hinder.

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

Jag är talaren tacksam därför, att han sade sig tro, att Nathorst är en synnerligen förtjenstfull vetenskapsman; men jag hade varit än mer tacksam, om han bevisat sin tro med sina gerningar och så bidragit att åt fäderneslandet bevara en så förtjenstfull man.

Herr Gumælius: Jag hade icke ämnat yttra mig i frågan, men anser mig likväl icke kunna alldeles utan gensaga åhöra hvad som yttrats från dalabänken, först af den ene representanten och så af den andre.

Det tyckes, som om i synnerhet den siste talaren tagit starkt intryck af det mindre lyckade sätt, hvapå denna fråga blifvit placerad på nionde hufvudtiteln. Det tyckes också, som han till hälften antog, att en person, som vid 30 års ålder redan förlorat ett af sina sinnen, skulle komma att snart förlora äfven de öfriga, och sålunda vore att betrakta som en invalid, som man anständigtvis kunde såsom pensionär fästa vid Vetenskapsakademien endast så många år, som han skulle kunna göra tjänst, hvarpå man sedan skulle skicka af honom. Men det är icke fråga om att pensionera honom, utan att han skall kunna komma i en annan och bättre verksamhet, för hvilken han visat sig så lämplig. Utom det att denne döfve naturforskare är särskildt skickad för en del speciella arbeten i geologiska corpsen, dit han nu hör, är han der, oaktadt sin döfhet, satt till chefens närmaste man och vikarie. Det är således *icke* någon pensionär, utan en dugtig tjänsteman, det här är fråga om. Och man skall väl icke ifrågasätta, att han skall lemna sin statsjänst för att under ett eller flera år anställas tillfälligtvis hos Vetenskapsakademien, under den ovissa förutsättning, att akademien må kunna skrapa i hop medel för att behålla honom såsom ordnare af de rika materialier, som blifvit hemförda under forskningsresor, af hvilka vårt land har heder öfver hela världen. Det är icke fråga om att tillsätta en ny ordinarie intendentsplats vid riksmuseum, utan det är fråga om att endast tillskapa en tillfällig plats, som skulle vara personlig för denne utmärkte vetenskapsman och för det arbete, som der kräfver hans medverkan.

Jag skall icke tillägga något annat, än att jag skulle vilja, i harmoni med hvad jag under min föregående riksdagsverksamhet någon gång torde hafva framhållit, hemställa till denna Kammares majoritet, som i går och i dag segrat i en hel mängd voteringar och sparat in storartade summor på krigsväsendets område, om den icke skulle vilja af dessa rikliga besparingar på ett lämpligt sätt använda en liten bräkdell till anslag för ett kultursträfvande, hvar till man skulle få leta efter ett bättre tillfälle än detta.

Herr Hedin: Min ärade vän på dalabänken har gifvit förevarande fråga allt för stora proportioner, då han för Kammarens ögon vill låta hägra utsigten till kostnader för en hel tjänstemannacorps på den nionde hufvudtiteln. Det är sannerligen ingen fara, att vi någonsin skola komma derhän. Det kunde vara betänkligt, om vi, i den mån vetenskaperna och i synnerhet naturvetenskapen i våra dagar specialisera sig och kräfva hvar sin målsman, oupphörligt skulle till-

sätta nya ordinarie platser för alla vetenskapens grenar, vid riksmuseum, vid universiteten, vid tekniska högskolan o. s. v. Detta skulle leda till en budget, som må hända inom kort blifve allt för betungande. Systemet vore äfven i sådant afseende mindre lämpligt, att det lätt nog kan hända, att man, sedan en plats blifvit inrättad för en ny vetenskaplig branche och besatt med en förtjenstfull vetenskapsman, vid inträffande ledighet, i brist på någon fullt lämplig sökande, besätter den med en medelmåtta, ja kanske med en person, som icke ens nått medelmåttans gräns. Derfor har regeringen beträdd en synnerligt lämplig väg, då den här föreslagit icke att skapa en fast intendentur vid Vetenskapsakademien, efter den nu föreslagnes bortgång, utan endast att bereda personel plats för en man, hvilken inom den lärda världen redan vid några och trettio års ålder vunnit europeisk ryktbarhet. Vi kunna vara öfvertygade om, att det icke synnerligen ofta skall inträffa, att regeringen kommer till Riksdagen med ett *sådant* motiv i handen och begär ett litet anslag, för att sätta en ung berömd vetenskapsman i tillfälle att allt framgent få odeladt verka i sin vetenskaps tjänst. Ej återkommer ett sådant tillfälle så ofta, att vi behöfva frukta för att på sådant sätt allt för mycket belasta budgeten.

*Angående
anvisande af
en personlig
lön åt Dok-
tor A. G.
Nathorst så-
som intendent
vid natur-
historiska
riksmuseum.
(Forts.)*

Den ärade representanten på dalabänken ville också vindicera Riksdagens handlingsfrihet i detta fall i trots af de föregående uttalandena i frågan. Ja väl, Riksdagen eger denna handlingsfrihet och skall oqvald utöfva den; jag fruktar icke, att den skall utöfvas illa, lika litet som jag tillförene fruktat, eller framdeles skall få anledning att befara, att ej Riksdagen skall hägna vetenskapens intressen. Helt visst skall nemligen Riksdagen komma i håg, att den är en demokratisk representation af ett demokratiskt samhällsskick, och att detta ålägger dess medlemmar nya pligter. I forna tider vädjade vetenskapen och konsten till kejsare och konungar och mecenater, för att få ett nödtorftigt understöd, men måste ofta köpa detta nådebröd med smicker, med rent af förnedrande dedikationer. Historieskrifningens historia vittnar, huru författarne tvungos att stryka ut sanningen och i stället skrifva sådant, som var behagligt för de makttegande, något fördelaktigt om deras döde förfäder. Vetenskapen behöfver numera för sin fortkomst icke vädja till furstar och potentater; den vänder sig i stället till hela folket och till folkets representation. Detta är ju icke mera något nytt. Så tänkte man redan på en tid, som visserligen ofta blifvit försmäddad, men som i många hänseenden förtjenar att prisas, emedan man då gjorde mera för vetenskapen än under någon föregående. Detta kan min ärade och namnkunnige vän och granne bäst vitsorda, han som så ofta och bättre än någon annan ådagalagt hvad vår frihetstid var för vetenskapen. På den tiden uttalades den tanken, att det numera vore folket i dess helhet, som skall skydda vetenskapens intressen. Jag skall, Herr Talman, bedja att få återropa några ord, som nu äro ett och ett halft sekel gamla; de läsas i företalet till första bandet af Vetenskapsakademiens handlingar. Den, som skref dem, var ingen mindre man än Anders Johan von Höpken. Han säger:

»Ingen sådan akademi, ingen lärd societet är nu för tiden i Europa, hvilken ej eger försvarsbref och stora förmåner. Vi begäre

Angående anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst såsom intendent vid naturhistoriska riksmuseum.
intet sådant: under en nådig öfverhet och bland ett folk, som älskar lärdom, är vår inrättning säker nog. Oss lärer för den skull aldrig tryta beskydd och uppmuntran, enär vi sådant förtjene eller behöfve; men fäderneslandets välgång är vår bästa säkerhet och vår största vinning.»

Dessa ord hoppas jag, att Andra Kammaren skall komma i håg och lägga på hjertat i dag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels å afslag å densamma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och förklarade Herr Talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i 14:de punkten af Utlåtandet N:o 15 a, vill bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen utföll med 80 Ja mot 83 Nej, hvadan Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Då tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare föredragningen af detta utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt derom utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes klockan $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.